

Аннотация

В статье проанализированы основные положения градостроительной концепции Советского Союза, разработанной в послевоенные годы. Определено место историзма в теоретической разработке и реализации концепции. На примерах украинских городов продемонстрировано каким образом эти положения были воплощены в реальную градостроительную практику.

Ключевые слова: градостроительная концепция, историзм, проектирование.

Abstract

The article analyzes the main provisions of urban planning concept of the Soviet Union developed in the postwar years. The place of historicism in the theoretical elaboration and implementation of the concept. Examples of Ukrainian cities demonstrated how these provisions have been implemented in a real town-planning practice.

Key words: urban concept, historical, design.

УДК 725.21

К. В. Чернявський,

асистент каф. теорії арх-ри та містобудування НАУ

АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА ПРИ ФОРМУВАННІ ІНТЕР'ЄРІВ ЛІКУВАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ СПОРУД

Анотація: розглядаються перспективні тенденції формотворчих можливостей засобів архітектурно-художньої кераміки при формуванні інтер'єрів лікувально-реабілітаційних споруд.

Ключові слова: вироби та твори архітектурно-художньої кераміки, інтер'єрні простори, громадські та лікувальні споруди.

Важливою часткою сучасної культури України є професійне монументально-декоративне мистецтво, у складі якого розвиваються такі види, як художня кераміка, художній розпис, текстиль, скло, метал, дерево, емаль. Воно є однією з галузей пластичних мистецтв, яке разом з архітектурою визначають навколишнє середовище людини, формуючи її естетичні смаки [1].

Твори декоративного мистецтва можуть якісно збагатити та естетично урізноманітнити інтер'єри різних за своїм призначенням громадських будівель

та споруд – закладів охорони здоров'я, учбово-виховальних, культурно-просвітницьких, громадського харчування. При розробці концепції громадської будівлі одночасно із загальним архітектурним рішенням проектується його інтер'єри. Окрім функціональності важлива роль при створенні інтер'єру надається цілісності композиції та колористичній єдності всіх частин будівлі. Громадські споруди формуються із урахуванням змін соціальних умов, поглибленням форм спілкування, зростанням науково-технічного прогресу та розвитком технічних засобів, що впливають на функціональні процеси, на передній план виходять нові форми та принципи архітектурної організації будівель та комплексів: кооперування, спеціалізація, трансформативність, універсальність. На основі зазначених принципів отримують імпульс розвитку різноманітні громадські будівлі та комплекси: культурно-просвітницькі, торговельно-побутові, пізнавальні, спортивні, розважальні, туристичні та охорони здоров'я [2].

В основу формування громадських будівель повинна бути закладена універсальна архітектурно-конструктивна система, що відповідає принципам відкритого простору та надає нові можливості архітектурно-композиційних рішень з ціллю задовольнити високі естетичні вимоги, що надалі будуть зростати.

Формування громадських споруд повинно проходити при повному урахуванні новітніх вимог будівельної технології та виробництва, що призводить до зменшення матеріалоємності та маси споруди, скороченню трудовитрат, строків та вартості будівництва. Розвиток має відбуватися в напрямку збільшення, кооперування та концентрації підприємств в єдиних комплексах, створення багатофункціональних споруд з уніфікованим плануванням та вирішення будівлі з універсальним використанням внутрішнього простору.

Формуючи об'ємно-планувальні рішення будівель, слід керуватися не лише їх утилітарним призначенням, але і намагатися організувати архітектурний простір, який буде емоційно сприйматися людиною. Раніше поняття архітектура трактувалася як мистецтво будувати, створювати споруди, поєднуючи доцільність, функціональність та красу. Загальновідоме вітрувіанське теоретичне визначення архітектури: користь – міцність – краса. Проте з плином часу поняття «архітектура» стало більш глибоким, особливо у останні два – три десятиліття, у зв'язку з використанням нової техніки та технології, нових засобів та прийомів організації просторового життєвого середовища [3].

Підхід до формування архітектурної структури з позиції краси має складне і важливе завдання. В архітектурі найтісніше пов'язані призначення та

функції споруди. В основі краси архітектурного твору лежать певні об'єктивні закономірності, які дозволяють створити впорядковану структуру, яка відповідає як утилітарним, так і художнім вимогам. Для художньої виразності, будівля, крім функціональної та конструктивної доцільності повинна відповідати вимогам таким як: цілісність, впорядкованість та порційність.

Цілісність будівель – це органічність побудови архітектурної форми на основі спільності естетичних принципів легкості, конструктивних прийомів, форм та деталей, які притаманні даній конструкції.

Впорядкованість – це композиційна система з'єднання архітектурних форм в єдине ціле: принципи розташування об'ємів в просторі, характер з'єднання частин в єдине ціле, засоби членування об'ємів. Одним із спільних засобів впорядкування форми є ряди, тобто система елементів, які засновані на періодичності повторення чи зміни властивостей форми.

Виділення головного елемента композиції та підлеглість усіх моментів за ступенем їх значущості сприяє сумісності елементів системи в єдине ціле [4].

Посеред засобів структури, до яких відноситься симетрія, ритмічні закономірності та інше найбільш характерною є тектоніка. До засобів гармонізації форми будівель відносяться різні групи, серед яких найбільш важливими є архітектурний масштаб та пропорції.

Архітектурний масштаб має складну природу, яка включає естетичну характеристику, розміру архітектурної споруди [4].

До засобів, які підсилюють емоційний вплив архітектурної форми відносяться освітлення, фактура, колір, малі архітектурні форми, реклама. Для надання індивідуальності інтер'єру будівлі окреме місце займає декоративне, образотворче, прикладне та монументальне мистецтво.

В наш час одним з головних засобів, які підсилюють емоційну виразність інтер'єрів громадських будівель, та надають їм образу індивідуальності, є можливість застосування одного з видів пластичних мистецтв.

Згідно типу будівель, в різному ступені, в інтер'єрах можливе використання творів образотворчого мистецтва. Це такі види мистецтв як станковий живопис, графіка, скульптура, окремі різновиди монументального мистецтва (фрески, мозаїки, вітражі, чеканки), вироби декоративно-прикладного мистецтва (кераміка, текстиль, скло, метал, дерево).

В наш час одним з головних засобів, які підсилюють емоційну виразність інтер'єрів громадських будівель, та надають їм образу індивідуальності, є можливість застосування одного з видів пластичних мистецтв.

Важливими засобами архітектурно-художньої виразності в інтер'єрі являється оздоблення. Кольорова композиція, загальний колорит, оздоблювальні матеріали, вироби та твори монументально-декоративного мистецтва. Проблема

декоративного оздоблення інтер'єру – надзвичайно складна і делікатна сфера формування архітектурно-художнього образу інтер'єру. Необхідно вирішувати питання синтезу мистецтв, співвідношення матеріальних та естетичних цінностей. Естетичне вирішення інтер'єру сприяє створенню цілісності та індивідуалізації. Засобами вирішення цих задач виступає гармонізація, взаємна координація цілого ряду характеристик формування інтер'єру з ціллю досягнення їх узгодженості за формою, масштабом, кольором, стильовими характеристиками. До компонентів естетичного вирішення інтер'єру відносяться просторова композиція, колористичне вирішення, освітлення, композиційна узгодженість форм елементів обладнання, твори монументально – декоративного мистецтва.

До найбільш важливих, з точки зору індивідуальності об'єкту, естетичним задачам організації інтер'єрного простору відноситься використання в композиції не утилітарних предметів та декоративних елементів. Це вироби та твори монументально-декоративного мистецтва, твори станкового живопису, графіки, скульптури. Використання цих елементів говорить про нерозривний зв'язок вирішення функціональних та естетичних задач. На відміну від процесів демонстрації творів мистецтва в музеях, на виставках, в колекціях естетичний ефект їх використання в просторі в більшому ступені опосередкований загальною композицією інтер'єру. Емоційний потенціал сприйняття творів мистецтва значно ширший, ніж у інших елементів інтер'єру. Використання одного з видів образотворчого мистецтва залежить від загальних задач, які ставляться при створенні інтер'єру. Вибір того чи іншого виду мистецтва, як елементів художньої виразності, визначається рядом факторів. В першу чергу на вибір впливають матеріальні можливості, національні особливості, естетичні уявлення.

Застосування виробів та творів архітектурно-художньої кераміки при формуванні інтер'єру громадських будівель, поряд з причетністю до загальних процесів синтезу мистецтв в масштабах архітектурного простору, має свою неповторну специфіку і є одним із ефективних засобів створення індивідуального характеру та художнього образу інтер'єру будівлі. За санітарно-гігієнічними умовами медичної установи основним матеріалом оформлення приміщень визначено кераміку.

Кераміка – (грец. Keramikos від keramos – „глина ”) – загальна назва всіх видів виробів з обпаленої глини, в тому числі майоліка, теракота, фаянс, порцеляна, шамот. Проведений аналіз діючих поліклінік та лікарень показав, що в останні десятиліття питанням комплексного архітектурно-художнього рішення інтер'єрів закладів охорони здоров'я не приділялося достатньої уваги. Безлика атмосфера інтер'єрів споруд не сприяє покращенню психологічного

самопочуття пацієнтів. Тому створення середовища, яке б емоційно заряджало, заспокоювало, знімало дискомфорт від перебування в лікувальному закладі є завданням для архітектора, художника, дизайнера.

Всі різновиди форм кераміки в громадському інтер'єрі можна поділити на чотири типологічні групи: панно, станково-декоративна керамопластика, об'ємно-просторова кераміка, модульно-збірна декоративна кераміка. Всередині цих груп можна відокремити також керамічну пластику та керамічний живопис, до яких належать всі різновиди об'ємно-пластичного декору (рельєф, горельєф, скульптурна вставка, скульптура, малі форми) та площинного настінного живопису (розпис по керамічній основі, керамічна мозаїка).

Загальними вимогами до інтер'єру лікувального-реабілітаційних споруд може бути введення елементів контрастно-експресивного характеру, руйнація смутної поліклінічної атмосфери за допомогою яскравих емоційних акцентів – у вигляді декоративних панно, об'ємно-просторових композицій з кераміки, пов'язаних стилістично та композиційно, проте різноманітних за формою. Важливим є тематичний аспект твору, що використовується в інтер'єрі. Художники-монументалісти, які створювали вироби та твори архітектурно-художньої кераміки для оздоблення інтер'єрів громадського призначення працювали у 70 – 80 х роках ХХ століття намагалися у своїй творчості подолати бар'єри цензури та радянської ідеології. З початку 90-х років минулого століття в монументально-декоративному мистецтві відбулися значні зміни. Пропаганда перестала бути головною темою творів, а залишила місце образно-пластичним, абстрактним мотивам. Художники зробили справжній прорив у формотворенні мистецтва[5]. Безумовно, теперішній час потребує нового теоретичного переосмислення образів, форм та функцій монументально-декоративного мистецтва, його задач та можливостей в сучасному архітектурно-просторовому середовищі. Змінюється і сама ієрархія художніх цінностей. На відміну від радянських та пострадянських часів, коли митці свідомо відмежовувалися від історії світової культури, новий етап відрізняється широтою духовної орієнтації, розширенням пошуків в області форми та переосмислення стильового надбання минулих епох. Сьогодення вимагає нової художньої мови декоративного мистецтва, яке має базуватися на нових просторових та фактурних рішеннях, відігравати значну роль при формуванні інтер'єрів сучасних громадських будівель. Проблема декоративного оздоблення надзвичайно складна та делікатна сфера архітектурно-художнього образу інтер'єру. Це вимагає вирішувати питання синтезу мистецтв, співвідношення матеріальних та естетичних цінностей.

Література

1. Чегусова З. А. Декоративне Мистецтво України: Тенденції розвитку, ст. 22 – 33. – Мистецтво України. 1991 – 2003: /Альбом/ Упоряд. Т. Придатко, З. Чегусова. – М65К.:Мистецтво, 2003. – 312 с.
2. Бархин М. Г. Динамизм архитектуры. – М., 1991. – 192 с.
3. Ежов В. И., Ежов С. В., Ежов Д. В. Архитектура общественных зданий и комплексов / Под общ. ред. д-ра архит., проф. В. И. Ежова. – Киев: ВИСТКА, 2006. – 380 с.: ил.
4. Тиц А. А. Божко Ю. Г., Иванова Г. И., Киреева Н. А. Основы архитектурной композиции и проектирования, - К.: Вища школа, 1976. – 256 с.
5. Голубець О. М. Між свободою і тоталітаризмом/Мистецьке середовище Львова другої половини 20 століття – Львів, 2001. – 176 с. 152 іл.

Annotation

Examined future trends in possibilities of facilities monumentally-decoration arts in forming interiors public buildings.

Key words: goods and works of architectural ceramics, interior spaces, public and medical facilities.

Аннотация

Рассматриваются перспективные тенденции архитектурно-художественной керамики в интерьерах лечебно-реабилитационных сооружений.

Ключевые слова: изделия и произведения архитектурно-художественной керамики, интерьерные пространства, общественные и лечебные сооружения.